

Література:

1. Выговская Л.П. Проблема эмпатии в психологии / Л.П. Выговская // Социально-психологическая природа эмпатии: проблемы и перспективы исследования. – Одесса, 1996. – С. 171-186.
2. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія / Л.П.Журавльова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2007. – 328 с.
3. Роджерс К. Эмпатия / К. Роджерс // Психология эмоций. Тексты / Под ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. — 288с.

УДК 159.947.5-053.6:[94:001.891]

*Юрков Олександр Сергійович,
Кондрацька Кристина Валеріївна
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКА

Проблема дослідження полягає в тому, що основою будь-якої діяльності підлітків є їхні потреби, мотиви, інтереси, переконання та цінності. Потреби є основою мотиваційної сфери підлітків. Будь-яка діяльність, активується та спрямовується мотивацією, яка є її найважливішою складовою. Саме від мотивації залежить переважна частина успіхів в навчанні, в саморозвитку та самоактуалізації особистості. Важливу роль у становленні особистості на цьому віковому етапі відіграє навчальна мотивація. Саме навчання є провідною діяльністю у старшому шкільному віці.

Активний психічний розвиток підлітка зумовлює суттєві зміни мотиваційної сфери його особистості. Це помітно у формуванні нової внутрішньої позиції, виникненні особливих потреб. На основі цих потреб підліток починає орієнтуватися на цілі, які він бачить за межами свого сьогодення. Якщо усі переживання, інтереси, прагнення підлітка зосереджені на проблемах тільки шкільного життя, то це свідчить про певне порушення розвитку особистості, неготовність до переходу на новий віковий етап.

Нова внутрішня позиція підлітка виявляється й у виникненні потреби відповідати не тільки вимогам тих, хто його оточує, а й власним вимогам та самооцінці. Спілкування підлітка з ровесниками, порівняння себе з іншими, інтерес до власної особистості, своїх здібностей, можливостей, їх оцінка зумовлюють значущість потреби знайти і зайняти своє місце у товаристві ровесників, самоствердитись. Щоб задовольнити це прагнення, підлітки стараються потрапити у надзвичайні ситуації, створюють екстремальні умови для самопроявів, часто здійснюючи непродумані вчинки. Безглуздість їх дій

нерідко зумовлюється нестійкістю мотивації. Вона є віковою особливістю підлітків, тому в цьому віці такі дії спостерігаються часто. [1]

У старшому підлітковому віці переважаючим особистісним мотивом є прагнення бути не гіршим від інших, не втратити своє Я, що свідчить про наявність у дітей почуття власної гідності. Для мотиваційної сфери підлітків характерний перехід від дотримання зовнішніх вимог, щодо моральної поведінки до особистісної активності, яка спирається на власні норми, ідеали, наміри, цілі. У підлітковому віці основою мотивації стають цінності, однак система ціннісних орієнтацій дитини перебуває ще на стадії формування. Відбувається перегляд сформованих у молодшому шкільному віці уявлень про цінності.

Останніми роками в психологічній науковій літературі питанням мотивації навчальної діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, оскільки питання про мотиви – це по суті питання про якість учбової діяльності. Однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти є побудова такого процесу учіння, який міг би бути основою формування мотиваційної сфери учнів. Важливим є вивчення мотиваційної сфери особистості, яку вітчизняні психологи М.І.Алексєєва, Л.І.Божович, О.М.Леонтєв, М.В.Матюхіна, Ю.М.Орлов досліджували в контексті практичної діяльності, враховуючи включеність особистості у систему колективних і суспільних взаємин. В експериментальних дослідженнях М.Т. Дригус, В.Б. Кухарської, О.М. Леонтєва, Ю.М. Орлова, О.В. Скрипченка розкрито взаємозв'язок між мотивацією і успішністю навчальної діяльності школяра. [2]

Проблема мотивації і мотивів поведінки – одна із стрижневих у психології. Б.Ф. Ломов, наприклад, зазначає, що в психологічних дослідженнях діяльності питань мотивації і цілепокладання належить провідна роль. Труднощі тут полягає в тому, що в мотивах і цілях найбільш виразно проявляється системний характер психічного; вони виступають як інтегральні форми психічного відображення. Мотивації і мотивам присвячена велика кількість монографій як вітчизняних (В.Г. Асєєв, В.К. Вілюнас, В.І. Ковальов, А.Н. Леонтєв, М. Ш.Магомед-Еміне, В.С. Мерлін, П.В. Симонов, Д.Н. Узнадзе, А.А. Файзуллаєв, П.М. Якобсон), так і зарубіжних авторів (Дж. Аткинсон, Г. Холл, К. Мадсен, А. Маслоу, Х. Хекхаузен та ін). [2]

Багато літератури з проблеми мотивації і мотивів супроводжується і різноманітним точок зору на їх природу, що змушує деяких психологів впадати в зайвий песимізм і говорити про практичну нерозв'язність проблеми. Загальним недоліком існуючих точок зору і теорій є відсутність системного підходу до розгляду процесу мотивації, внаслідок чого будь-який чинник, що впливає на виникнення спонукання та прийняття рішення, оголошується мотивом. Дуже мало уваги (особливо в вітчизняній літературі) приділяється аналізу причин такої значної розбіжності авторів у розумінні сутності мотивації і мотивів. Як правило, має місце або простий виклад поглядів інших авторів на проблему, або досить поверхнева критика всіх відмінних від власної точок зору, без пошуку і розвитку того раціонального, що мається на підходах попередників. [3]

Література

1. Андрєєва А.Д. Вивчення навчальної мотивації підлітків і старших школярів / А.Д. Андрєєва. – Психологія і школа. – 2009. – №4. – С. 64-70.
2. Божович Л.І. Розвиток мотивів навчання у школярів / Л.І. Божович, Н.Г. Морозова, Л.С.Славіна. – К. : Академвидав, – 2008. – 468 с.
3. Максименко С.Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід. / С.Д. Максименко. – К. : Слово, 2013. – 592 с.

РОЗДІЛ III. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК 159.96

Алмашій Іван Іванович
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

ПОВЕДІНКОВО-ДІЯЛЬНІСНА КОМПОНЕНТА У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Проблема формування екологічної свідомості особливо гостро виникла в ХХ ст., коли людство стало усвідомлювати згубні наслідки своєї діяльності, які призвели до екологічної кризи. Прояви цієї кризи ми можемо спостерігати в різноманітних сферах життєдіяльності: забруднення навколишнього середовища, зникнення цілого ряду видів тварин і рослин, нераціональне використання природних ресурсів і т. д. Тоді ж і активізувалися філософські, екологічні, психологічні та інші дослідження, пов'язані з необхідністю розуміння взаємодії людини зі світом природи. Це привело до постановки проблеми (з різними варіантами її вирішення) формування екологічної свідомості [2].

Проблемою формування екологічної свідомості займалися: В.В. Абраменкова, Ю.Г.Абрамова, Т.Ф.Базилевич, Г.А. Ковальов, О.М. Дерябіна, С.Д. Дерябо, В.А. Іванніков, І.Д. Зверєв, Д.Н. Кавтарадзе, Е.С.Кулипін, та ін.

Екологічна свідомість є основою сформованої екологічної культури особистості. До основних ознак екологічної свідомості відноситься[2]:

- соціальний характер екологічної свідомості, що обумовлено прийнятими в даному суспільстві нормами, цінностями, сформованими традиціями;
- опосередкованість символами, знаками, в тому числі вербальними засобами сприйняття людиною світу природи;
- саморефлексивність.

При цьому поведінка і діяльність виступає як формуючою компонентою так і результатом сформованості екологічної свідомості особистості.